

מסורת הש"ס

(א) חגיגה ג, פסחים פח, ערכין ב: עדיות פ"א מ"ג [גיטין מ"א], (ב) לקמן קט"ז, (ג) דל"כ כל עשר יטלג עני שופכי דביר שאין זה דין חלוקה בליל מהרי"מ, (ד) ויבמות סו, (ה) [נו"ע מוס'] פסחים פח: ד"ה כופין, (ו) ז"ל ע"י שיטת בני שפתא, רש"י.

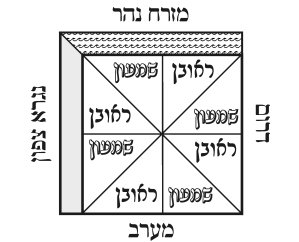
תורה אור השלם

1 בי כזה אמרו י' בורא השמים הוא האלילים יצר הרצון ועשה הוא כוננה לא תהו בראת לשבת יצרה אני י' ואין עזר:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לפרט תורה אלה מפני תיקון העולם טיפין אל ירי: (ב) רש"י ד"ה פלגי לה בקמח: וכו' מן המזל לדורם נמלא כל הנהר לאחד והשני אין לו אלא חצי נגר וכו' למעריב יהיה לאחד הנהר על פני מזרחו ונגר על פני צפונו ולשני אין לו אלא נהר במזרחו לפיכך יתלקס לשמונה חלקים שהיא לשתיים בשוה סמוך לנהר ולנגר וכאשר ירחק מזה ירחק מזה מזה:

אין דינא דגוד או אגוד. זה שרואה לחלוק אומר לזה שאינו רואה לחלוק או קוץ לי דמים וקנה לך חלקי או אני אקוץ דמים ואמן לך בחלקך שאי אפשר שזתפותוך: לים דינא, זה יכול לומר לא שכן אקנה ולא שני אמוכור אלא שותפין נהיה זה: **עבד או כהם טמא**. שאי אפשר לחלקן דטריחא מילתא להיות שותפין זה: **ותורו בים הלל להריום כו'**. טעמא

חד גיסא ניגרא וחד גיסא נהרא. שדה של שני אחים שיש נהר על פני מזרח ונגר על פני צפונה: **פלגי ליה בקרנא זול**. לפי שהנהר טוב מן הנגר והסמוך למים טוב מן הרחוק ואם מחלקנה מן האפון (ו) נמצא (מן) כל הנהר לאחד והשני אין לו אלא נגר בצפונה ופעמים שהוא יבש ואם מחלקנה מן המזרח למערב יהיה לאחד הנהר על פני מזרחו ונגר על פני צפונו ולשני אין לו אלא נהר במזרחו לפיכך יתלקס לשמונה חלקים שהיא לשתיים בשוה סמוך לנהר ולנגר וכאשר ירחק מזה ירחק מזה מזה:

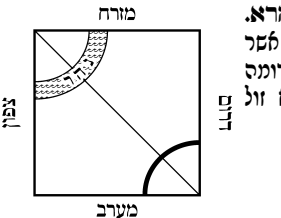
השותפין פרק ראשון בבא בתרא

חד גיסא ניגרא וחד גיסא נהרא. פירש רבינו חננאל שדה אשר מזרחה וצפונה נהרא ומערבה ודרומה מושך ניגרא חולקין אותה בקרנא זול

חד גיסא נגרא וחד גיסא נהרא פלגין לה בקרנא זול: ולא את הטרקלין כו': אין בהן כדי לזה וכדי לזה מהו רב יהודה אמר ב־אית ד־ינא דגוד או אגוד רב נחמן אמר לית דינא דגוד או אגוד א"ל רבא לרב נחמן לדידך דאמרת לית דינא דגוד או אגוד בכור ופשוט שהניח להן אביהן עבד ובהמה טמאה כיצד עושין א"ל שאני אומר עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים מיתבי^(א) מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים יתקנתם את רבו את עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול לישא בת חורין אינו יכול יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר ילא תהו בראה לשבת יצרה אלא ^(ב) יבופין את רבו ועושין אותו בן חורין וכותבין שטר על חצי דמיו וחזרו ב"ה להורות בדברי ב"ש שאני הבא דאגוד איבא גוד ליבא ת"ש ^(ג) ושני אחין אחד עני ואחד עשיר והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד עשאן לשבך השבך לאמצע עשאן לעצמו הרי עשיר אומר לעני

קח

יג.

פירוש חולקין אותה צאלכסון מקרן מזרחית לצפונית לקרן מערבית דרומית והיה לכל אחד כד אחד ניגרא וחד נהרא וכל היכא דמשך נהרא או ניגרא קרוי חד גיסא: **אִית דינא דגוד או אגוד**. נראה לר"י דלפילו צדמים יקרים הרבה יותר משויו יכול לומר לו או גוד או אגוד א ויין נראה לריצבא א דא"כ יוכל ללקח אחד את חצינו ע"י עילוי דמים (ו) צחצר שאין זה דין^ב חלוקה: **בכור ופשוט** שהניח דָּחין כו'. ומימה דלמאי נקט בכור ופשוט ולא נקט פשוט ופשוט ואומר ר"ם דפשוט ופשוט ניחא ליה שיעבוד לזה יום אחד ולזה יום אחד צבל בכור ופשוט קשיא ליה אס יעבוד לצכור צ' ימים הרי נטל הצכור יותר מפי שנים שאס י עיר רחוקה מהלך יום אחד שמשמכרים זה הרבה שיש שס סחורה בזול ופשוט שאין לו שהות אלא יום אחד לא יוכל לילך שס והצכור שיש לו צ' ימים יכול לילך שס ומשתכר

יותר הרבה מפשוט^א ומשני דמ"מ כך חולקין ור"י מפרש דלהאי נקט בכור ופשוט משום דלומר בניי שהיה נשוי (כמוצות דף כז.)^ב דשור לתרישה ועומד לתרישה דכ"ע השכר לאמצע אע"פ שאין לזה כי אס מנה ולזה מאכיס ולהכי פריך בלד יעשו דעכשיו אין הצכור נוטל פי שנים^ג ומשני דעובד לזה יום אחד ולזה צ' ימים ולא דמי לשור לתרישה ועומד לתרישה דעובד לזה יום אחד גבי בכור ופשוט דלא שייך האי טעמא כל אחד נוטל כפי חלקו: דהכל מודים בעבד שאין לו חיים ולא קיים פריה ורביה והכל מודים בהם דשבת תלוי בפריה ורביה מ"מ אורי"י (ה) לא

הא דלא מיימי קרא דפרו ורבו^א אורי"י צר מרדכי משום דלנשת יצרה שייך אפי' צד עבדות וחזיה שפחה וחזיה בת חורין^ב דלא כפו את רבה לא שחמרה אלא משום שנגהו זה מנהג הפקר הא דלא כפו אותו משום שבת דמא' אפילו כשמשעה בת חורין לא תמקיס משום דלא מפקדא אפריה ורביה כדאמרין בהבא על יצמתו (שם דף סה: ושם) דלימתא לא מפקדא אפריה ורביה אכל עבד כשהיה בן חורין ע"כ קיים ור"י מפרש דלכן לא נקט קרא דפרו ורבו משום דפטור הוא מאומה מזה כיון שהוא אנוס וכדי שיתחייב זה לא כפינן לרבו לעשותו בן חורין דא"כ בכל העבדים נכוף רצם לשחררם כדי שיתחייבו בכל המצות ולכן נקט קרא לא תהו צראה משום (ו) שהיא מזהה רבה ומשום הכי כפינן וצפ"צ דמגילה (דף כו.) גמי מיימי להאי קרא משום הכי גבי אין מוכרין ספר מורה אלא ללמוד מורה ולישא אשה ללמוד מורה דלמר מר גדול ת"ת שמינא לדי מעשה לישא אשה גמי לא תהו צראה אלא לנשת יצרה: **בַּרְפַּיִן את רבו**. וא"ת אמאי כופין ילמי עשה דפרו ורבו ויחזה לא מעשה דלא יהיה קדש ואומר רבינו יצחק חזא דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה דמשעת העראה קא עקר ללאו ועשה דפרו ורבו לא מקיים עד גמר ציאה ועוד דהיא אסורה לינשא לו דלגבי ידיה ליכא עשה ועוד אפי' מפקדא^א דלפשר לה צחצר ועוד כיון דלפשר לקיים שניהם ע"כ כפיה לא דמי וא"ת הכי כפינן לשחררו והא אמר' צפ' השולח (גיטין דף לח: ושם) דכל המשחרר עבדו עובר בעשה וכי מימא מזהה שאני וכי אומרים לו לאדם מוטא כדי שיוכר חצירך כדאמר' ברש עבד (דף ז. ושם ד"ה וכו') והא דשחרר ר"א עבדו בשולח (גיטין סס) שנכנס לבית הכנסת ולא מנא שס י' התם משום דר"א גופיה עשה מזהה בכן שהשלים המנין והא דלמר גמי צפ' בכל מערבין (עירובין דף קג: ושם ד"ה ולא) דניחא ליה לחצר למיעבד איסורא וזוטרא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה התם משום דקא עבד עם הארץ איסורא על ידו של חצר דקא מאכיל ליה טב"ל^א ואומר ר"י דמשום מזהה רבה שרי אע"ג דעובר בעשה כדאמר' ריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם ד"ה אחי) אין לך דבר שמתעבד אחר תמיד של צין הערבים אלא קטרים ונרות ופסח ומחוסר כפורים דעריב פסחים ומפרש התם משום דלמי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה אלמא קעבר כהן אעשה דהשלמה כדי שיקיים מחוסר כפורים מצות פסח^א וא"ת אמאי כופין וימכור עצמו בעבד עברי למ"ד צפ"ק דקדושין (דף יד: ושם) מוכר את עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית ולמ"ד גמי דלפי' אין לו בנים (י) רבו מוסר לו שפחה כנענית ואע"ג דאין עבד עברי נוהא אלא בזמן שהיוצב נוהא כדאמר' צפ' האומר בקדושין (דף קט. ושם) עבד צבי שני נהא יוכל דלפי' ר"ת השולח (גיטין דף לו. ד"ה בזמן) גבי הלל תקן פרוצבול ואורי"י דאין לו תקנה דלשור למכור עצמו בעבד עברי כדאמרין צפ"ק דקדושין (דף כג:) אחן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים וגו' וא"ת וישא חזיה שפחה וחזיה בת חורין ונהי דאינו יכול לקדשה דלמי כד עבדות ומשתמש צדא אשת איש (י) ישאנה צלא קדושין כדאמר לישא שפחה כו' משמע דאי הוה מותר בשפחה לא כפינן לרבו אע"ג דאין קידושין מופסין בשפחה מ"מ היה נושאה צלא קידושין וי"ל דהשחא גמי אחי כד עבדות ומשתמש צדא חירות ולא דמי לפרדה דלמר צפרק אותו ואם בנו (חולין דף עט. ושם) דמרביעין עליה מינה ולא אמר דלמי כד חמור ומשתמש צדא קוס דהתם כלאים כמיצ דמשעת שני מנינם דומיא דשור וחמור דתרישה ופרדה מין אחד צפני עצמו (י) ומטעם זה מותר לרכוז עליה וא"ת וישא ממורת דלד עבדות מותר בממורת דתמן דהאומר בקדושין (דף סט.) יכולין ממורין ליטהר כיצד ממור נושא שפחה וצדא חירות גמי מותר דתמן צפרק עשה יוחסין (שם דף קט.) ממורים ומחורים ומתירין לצא זה בזה ואורי"י דאין זה תקנה להרבות ממורים בישראל וא"ת וישא נתינה דחורוי ונתיני מותרין לצא זה בזה דתמן צפ' עשה יוחסין (שם) ולד עבדות גמי מותר בנתינה דלמר ברש ים מותרות (יבמות דף פה:) ממורת ונתינה לישראל איכא בינייהו למ"ד מפני שמרגילה הא [היא] מרגלה ליה פי' שיכול להכשיר וזעו ע"י בנו שישא שפחה^א וי"ל דלעולם אסור גמין בשפחה מ"מ מרגלה ליה כיון שיכול להכשיר אפי' ע"י איסור דהאי גצרא לא איכפת ליה באיסור דהא נסיב ממורת או נתינה וא"ת ומ"ש דאסור גמין בשפחה וממור מותר הא גמין גמי הוי מפסולי קהל כמו ממור דכתיב לא מתחתן צם ואורי"ת משום דממור קדש ועומד לפי שנוול מאיסור חמור דלא תפסי קדושין ולכן לא מיתסר צלאו דלא יהיה קדש ומיניה בזכור ובהמה אין להחירו אפי' למאן דמפיח לכו צפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נד:) מולא יהיה קדש דאין להחירו בקדישות אלא צאותם שהוא צא ממנו ומקדשות דזכור ובהמה לא צא וא"ת ומ"ש דגירי וחרורי מותרים בנתינה ואסורים בשפחה ואע"ג דמרווייהו חייבי לאוין ואורי"י דנתיני דתפסי צהו קדושין גמרינן משאר פסולי קהל כגון עמוני ומואצי מנרי ואדומי דמותרין בקהל גרים דלא איקרי קהל אכל שפחה דלא תפסי צה קדושין לא ילפא מינייהו:

שמע

קיו א מיי פ"ב מהל' שנים הל' ג סגם עשין פכ טו"שע ח"מ ס' קנד ספק ג: קיח ב מיי פ"א שם הלכה ב סגם שם טו"שע ח"מ ס' קנא סעי' ו: קיב ג ד מיי פ"ו מהל' עבדים הל' ז סגם עשין פו טו"שע י"ד ס' רסו סעי' סב: קב ה מיי פ"א מהל' שנים הל' ג ועין בהשגות סגם עשין פכ טו"שע ח"מ ס' קנא ספק ו:

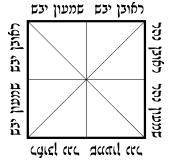
גליון הש"ס

גמרא דינא דהר. לטון מביה כמו משט וקמו (שם יב) דמרתגמ' נגדו עיין מוס' נדה דף לו ע"ב ד"ה גלייה:

רבינו גרשום

דליהו בנשוי אריסין מיכן ומכין וישמרו זה את זה ואמאי כופין. למ"ה. שנים שיש להם שרה אחת לחלוק ולצד מזרח של היה מושך נהר ולצד דרום של שרה יש שם סג מושך לאורך השדה שבשקין ממנו השדה ומצד צפון ומערב של שרה יבישה ויחשאת אין יכולין לחלוק בשום ענין שלא יתא חלק אחד יפה מחבירו אלא א"כ צריכין לחלוק בקרנא זול כעין אותו ציור ב"ר חלקים דמכל רוח יעשו ב' חלקין מן הנהר ב' ומן הנגר ב' ומן היבשה ב' ויהלכין ב' האי גונא כי היכי דלימטי לכל דור ודור שהה לחבירו מן הנהר ומן הנגר וכן גדי היבשה משום דנהר יפה מנגר ונגר יפה מבישה בחלוקה עיין זה ויחלוקו בקן השוה שלא יתא חלקו של אחד יפה משל חבירו ואין אחד מהם נוטל ב' חלקים בסמך לו האני ענין זה. (נהגה המושך מצד המזרח):

פ"סאין אין חולקין את הטרקלין. פלטרוין אא"כ יש בו כדי לזה וכו' לזה דהיינו ע"י ו לא וכו' לזה דהיינו כופין. מורן הוא גמול. ולא את השלית אלא אם כן יכולין שניהן להתכנסות בו זה בפני עצמו ובשליתו. והא לא את המרחץ עד שיכולין לחלקו כל אחד בחלקו המגיעו זה הכלל כל שפמו עליו בתחלה במקום חלוקה שלאחר חלוקה אית לכל חלק שם אותו עצמו כמו שנקרא בתחלה חולקין. ואם לאו אין חולקין אלא מפליג זה לזה בדמים שיקנה. ואין מוחן חלק חבירו בדמים. ואי ליכא שיעור חלוקה מאי. רב יהודה אית דיןא דגוד או אגוד דאם אחד רוצה שישתמש בו שניהם רוצה שיתפשו בו שניהם וזוה שפחתה זה שבוט אחד וזה שבוט אחד ודאחור אינו רוצה שבוט לומר האי דאניו רוצה שישום אותו בדמים ותקנה אתה חלקי או אני חלקך. גוד. משוך תורגלא. ורב נחמן אמר לית דינא דגוד או אגוד כלומר אי האי אינו רוצה אינו יכול לכפותו ולומר לו כן אלא משתמשין בו בשותפות: בכור ופשוט והוא חלק חבירו לפשוט ופשוט אלא להכי בעי בכור ופשוט קשה טפי לחלק ב' חלקים. ולהכי נקוט בהמה טמאה. דאי אפשר לשחטה ולחלוק הבשר אמר ליה עובד לפשוט יום אחד ולבכור ב' ימים וכן גמי בהמה טמאה זה ישתמש בה ב' ימים וזה יום אחד ואין כאן דין גוד או אגוד: וחציו בן חורין ששחררו אחד זה השותפין. לישא שפחה אינו יכול מפני

צד חירות שבו וכותב שטר לרבו על חצי דמיו שיפרע לו ממה שיריחו לאחר שיהיה כולו בן חורין מפני שכשהוא חצי עבד אין לו ממון כלום שכל מה שמריחו ביום שהוא עובד לעצמו סוף סוף למחר כשהוא עובד לרבו חרי הוא עבדו וכל מה שקנה עבד קנה רבו להכי צריך לכתוב שט"ח על חצי דמיו. וחזרו בית הילל כו' מפני תיקון העולם הא לאו מפני תיקון העולם לית דינא דגוד או אגוד ולא מצי עבד למימר לו שחורייני ואין לך דמי חציי או תן אחת לי דמי חציי ואהא מהכל עבדך ותיבואת דרב יהודה. לעולם אמר לך רב יהודה בעלמא אית דינא דגוד או אגוד והכא עבד שאני. דגוד איכא אגוד דעבד מצי למימר לרבו קצוב עלי דמים ואקנה חצי ממך אבל אינו יכול לומר לו אקצוב אני עליך דמי חציי ותקנה אותי מהכל דאינו יכול למכור צד שחרור שבו לינשא שפחה. ואית' דמפשיי אגוד ליכא לא מצי עבד למימר לרבו קנה חלקי המשוחרר שאם נתון לו הרב דמים עכשיו כשהוא רבו מהכל חזרו ונטלן הימנו דמה שקנה עבד קנה רבו ונמצא שאין גופר קניו כשהוא חזרו ונטלן. למ"ה: אם

^[א] [ג'ל' מרונם משטו ונגידו].

^[א] ורש"י ז"ל פירש ג"כ קרן או אקוץ.
מכלל דבקציצתן תלוי כמו שירצו.
מיטב"ט.
ב. אלא [והוה] עפ"י שומת כ"י"ד, וגוד או איגוד [היינו] משוך או אמשך.
שם.
ו. ומצא החבור נוטל יותר מפי שנים, ומי יוכל לצמצם בדרך שיטולו כפל של יום אחד בלבד.
שם.
ז. ואם הורע כחו של פשוט הורע מן הדין מפני שחלקו מועט.
רמב"ם.
ח. [ב]שנים שהטילו לכיס זה מזה וזה מאתיים.
שם.
ז. ובטלת ירושת בנו הבכור.
ז. שהרי צד חירות שבו מצווה על פירה ורביה.
מוס' י"ד.
ח. שהוא גורם לו לעבור שהוא אומר לו לקוט ועבדו עשיר.
מוס' עירובין ג: